

Sosiaali- ja terveysministeriö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuurin luonnos

Vates-säätiö sr on vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä edistävä asiantuntijaorganisaatio. Vates-säätiön näkökulma on erityistä tukea tarvitsevien, kuten vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten henkilöiden yhdenvertaisen osallisuuden tukeminen tulevaisuuden Suomessa.

Vates-säätiö nostaa lausunnossaan esille seuraavat asiat:

Vates-säätiö pitää yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden kannalta tärkeänä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuurin uudistuksen luonnoksessa otetaan huomioon kansallinen, kansainvälinen, alueellinen sekä digitaalinen ulottuvuus ja palveluja halutaan kehittää todella kaikkien käyttöön. **On tärkeää kiinnittää huomiota, että alueiden ja erilaisten kohderyhmien erityispiirteet tulevat huomioiduiksi myös sähköisissä palveluissa, jotka ovat usein kaikille käyttäjille samanlaisia.** On hyvä, että halutaan panostaa siihen, että tieto on helposti ihmisen itsensä saatavilla ja löydettävissä sekä palvelut monimuotoisesti järjestettyjä.

Luonnoksessa on hienosti huomioitu järjestöt hyvinvoinnin edistäjinä ja palveluntuottajina ja monisektoriseen yhteistyöhön halutaan panostaa, mutta konkreettisia tapoja ei ilmeisesti olla vielä mietitty. **Vates-säätiö muistuttaa, että järjestöjen osaamista kannattaa hyödyntää jo aikaisin suunnitteluvaiheissa, koska järjestöillä on tietoa esim. jäsentensä toimintakyvystä ja tarpeista.** Järjestöjen osaamista voi myös hyödyntää mm. kartoittamalla, minkälaisilla sähköisillä järjestelmillä järjestöt keräävät tietoa jäsentensä työ- ja toimintakyvystä (mm. Klubitalojen Salesforce), ja pohtia, voiko olemassa olevia järjestelmiä integroida kehitettäviin palveluihin.

On hyvä, että luonnoksessa on kolmannen sektorin toimijoiden lisäksi nostettu esiin ja määritelty selkeästi ns. **neljäs sektori** eli järjestäytymättömät toimijat ja verkostot, joissa on paljon vuorovaikutteista ja ketterää yhteistoimintaa, kuten vertaistukea tai kokemusasiantuntijoita yli järjestö- ja toimijarajojen. Neljäs sektori on selkeästi vahvistuva toimintaympäristö, joka tulee huomioida myös digitaalisten palvelujen ja toimintojen käytössä.

Kun otetaan käyttöön uusia digitaalisia toimintaympäristöjä, **tulee myös koulutukseen ja tukeen varata resursseja** ja huolehtia, että esim. työelämän ulkopuolella olevien digitaidot ovat riittävät. Esimerkiksi korona-aikana on jouduttu ottamaan nopeasti käyttöön uusia digipalveluja ja huomattu, että työelämän ulkopuolella olevien digitaidot eivät välttämättä ole riittävällä tasolla ja/tai palvelut eivät tavoita kaikkia. Digipalvelujen käyttö ei myöskään ole kaikille mahdollista, koska osalta voi puuttua mm. tarvittavat laitteet ja ohjelmistot tai tunnistautumiseen tarvittavat verkkopankkitunnukset. Myös kielen ja käsitteiden saavutettavuuteen on tärkeä kiinnittää huomiota. (ks. esim. THL:n, Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston tutkimus *Haavoittuvat ryhmät etäpalvelujen käyttäjinä: kokemuksia COVID-19-epidemian ajalta (2021)*, www.julkari.fi/handle/10024/142805, viitattu 3.8.2021.)

Vates-säätiön mielestä uudistuksessa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota saavutettavuusasioiden lisäksi **siirtymiin palvelusta toiseen**. Erilaisista digipalveluista ja mm. chat-robotteista voi olla apua, mutta nivelvaiheissa ei saisi karsia henkilökohtaista ohjausta ja tukea tai sulkea pois mahdollisuutta tavata ammattilaista kasvotusten. Tietojärjestelmiä voisi hyödyntää mieluummin yhdessä ammattilaisen kanssa.

Jatkokehitystyötä ajatellen Vates-säätiö nostaa esiin, että asiakkaiden käyttöön tulevien julkisten digipalvelujen lisäksi myös ammattilaisten käyttämät tiedonhallintajärjestelmät tulisi tehdä saavutettavaksi, jotta kaikki työntekijät varmasti pystyvät käyttämään niitä. Ei riitä, että asiakkaille tehdään saavutettavia ympäristöjä, koska myös osa työntekijöistä tarvitsee saavutettavia palveluja ja työvälineitä. Selkeät ja saavutettavat digiympäristöt hyödyttävät kaikkia työntekijöitä.

On myös tärkeää huomioida, että digitaaliset ympäristöt ja teknologia kehittyvät nopeasti. Ylläpitoon ja kehittämiseen täytyy varata tarpeeksi resursseja myös jatkossa, jotta mm. tietoturvaan ja saavutettavuuteen liittyvät asiat ovat ajantasaisia. Lisäksi tiedonhallintaympäristöjen kehittämisessä tulisi hyödyntää saavutettavuusasiantuntijoita ja kokemusasiantuntijoita sekä järjestöjen osaamista ja kontakteja.

Lopuksi Vates-säätiö nostaa esiin, että uudistuksen jatkotyöstössä olisi hyvä hakea vieläkin laajemmin yhteisiä rajapintoja työllistymistä edistävien toimijoiden kanssa ja harkita, voisiko hyvinvointitietoja ja hyvinvointitietosovellusta hyödyntää työllisyyspuolella esim. palvelutarpeen arvioinnissa.

Helsingissä 3. päivänä elokuuta 2021

Jaana Pakarinen
toimitusjohtaja
Vates-säätiö sr